

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 159, GOD. X, BEOGRAD, UTORAK, 19. MAJ 2015.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeci broj izlazi 16. juna

MIXER

Piše: Vladan Jovanović

IZ ISTORIJE SRPSKE ALBANOFOBIJE

Pre stotinak godina, jedan viđeniji član Srpske napredne stranke (a nije Aleksandar Vučić) sa neskrivenim uživanjem je citirao stavove austrijskog diplomata Johanna Hahna (a nije evropski komesar za susedsku politiku i pregovore o proširenju). Tom prilikom nije bilo licemernih izjava o stanju medijskih sloboda u naprednjačkoj Srbiji, već pseudonaučnih fabrikacija o antropološkim karakteristikama Albanaca. Naime, osnivač Srpskog lekarskog društva, „otac srpske hirurgije“ i političar dr Vladan Đorđević je 1913. objavio knjigu *Arnauti i velike sile* kojom je trebalo pred velikim silama dovesti u pitanje civilizacijsku zrelost Albanaca, a samim tim i njihovo pravo da imaju sopstvenu državu. Bio je to vid intelektualne podrške šestomesečnoj srpskoj vojnoj operaciji u severnoj Albaniji 1912/13. koja je imala za cilj izlazak Srbije na more. U tu svrhu Đorđević je oživeo narodna predanja koje je pomenuti austrijski konzul proučavao u svom delu *Albanische Studien* (1854). Jedno od najživopisnijih je ono o Albancima kao repatim ljudima koje se u vidu „kulturnog konstrukta“ najlakše primilo među rasistima i šovinistima, kako primećuje slovenački antropolog Božidar Jezernik (http://www.danas.rs/dodaci/vikend/rep_kao_argument_za_izlaz_na_more.26.html?news_id=129237). Poreklo ovog nesvakidašnjeg klišea pokušao je da odgnetne i sociolog religije Mirko Đorđević (<http://pescanik.net/akademik-cosic-medu-repatim-albancima/>), što je dobrim delom i uspeo posredstvom knjige *Istorijski Zapada* (Jacques de Vitry, *Histoire occidentale*, 1997). Parafrasirajući francuskog akademika, on je istakao da – „što su narodi bivali primitivniji i opsednutiji pakosnim etničkim nacionalizmom, svest im se više sužavalila i jedni su drugima pripisivali da su repati i zbog toga su izbjiali ratovi i to krvavi“.

Tragom nemačko-austrijskog stava o nepostojanju albanske nacije, iznetom na Berlinskom kongresu (1878), nastao je niz radova na nemačkom govornom području koji su inspirisali srpske etnotradicionaliste, čak i onda kada se odnos Austro-Ugarske prema albanskom pitanju drastično promenio. Već na prvim stranicama svoje čuvene knjige, dr Vladan Đorđević nagoveštava tok svojih misli pominjući „Srpsko Primorje“, „stara srpska pristaništa Drač i Lješ“. Oslojen na J. Hahna i svoje medicinsko obrazovanje stečeno u Beču, Đorđević bez okolišanja kreće sa antropološkim sećanjem: „Pravi arnautski tip je mršav i sitan, u njemu ima nešto cigansko, feničansko“. Potom iznosti pomenu legendu o repatim praljudima koje je, nekim čudom, evolucija mimošla upravo na prostoru između albanskog primorja i Prokletija (str. 7). Na istoj stranici Đorđević piše o različitom „kroju glave“ severno i južno od reke Škumbe, čime je tezu o jedinstvenom albanskom narodu označio kao fikciju.

Pošto je u svoje pripovedanje uveo i srpski fak-

tor, Đorđević je požurio da opiše međusobne uticaje i uspostavi nedostajući crno-beli okvir. Albanci su, navodno, od Srba primili običaj pobratimstva „ali su ga iskvarili, jer dokle srpski pobratim smatra ženu svoga pobratima kao rođenu sestraru, dotele Arnautin može da izvrši brakolomstvo sa ženom svoga pobratima a da za to ne pogine, iako se u Arnautluku ubijaju ljudi za mnogo manje uvrede“ (str. 9-10). Isto tako, oružani ustanci Albanaca protiv turske vlasti nisu izbjegali iz slobodarskih pobuda već „samo zato da ne plaćaju nikakvu porezu... i da ne dadu oružje koje im je toliko potrebno za međusobno ubijanje“ (str. 41).

Đorđević veoma brzo trasira i okvir za predrasude o arnautskoj podmuklosti i prevrtljivosti. Po izbijanju Prvog balkanskog rata, 60.000 Albanaca „s puškama koje im behu poklonili Srbija i Crna Gora, stadoše uz Turke i borili su se protiv obeju srpskih država na svoj divljački, podmukli i izdajnički način“ (str. 41). Arnauti su predstavljeni kao „loše nišandžije s lica“, dok su iz zaseđe bili jako precizni, čime je takođe aludirao na njihovu podmuklost (str. 113). Čak i kada bi se predaval i isticali belu zastavu, „svuda su osuli plotunima na prijateljske ruke koje su im bile pružene“, dok su mnogi navodno pucali na srpske vojne lekarе koji su ih previjali: „Oni se pretvarahu da su mrtvi, samo da mučki ubiju s led a kakvoga srpskoga oficira... Naravno da je onda taj oficir komandovao prethodnici na levo krugom, da je povatao sve te izdajnike... i studio po ratnom pravu“ (str. 42). Ovo je zapravo bio nemušti odgovor na austro-Ugarsku propagandu o zločinima koje je činila srpska vojska po Kosovu i severnoj Albaniji tokom Balkanskih ratova. Đorđević pomoću paradoksa i dramaturških obrta razrađuje sliku „arnautskog moralu“, poi-

MIXER

Vladan Jovanović: Iz istorije srpske albanofobije

ŠTRAFTA

Haris Imamović: Genocid, ništa lično

VREME SMRTI I RAZONODE

Vladimir Đurišić: Slavija
Bojan Samson: Poetska patologija

gravajući se segmentima humanitarnog prava za čije je kršenje Srbija tada bila optužena. Prema njegovoj verziji, albanski ranjenici ni u srpskim bolnicama nisu mirovali pa je tako jedan od njih „otkinuo jednoj milosrdnoj sestri parče obraza sa svojim zverskim zubima“. Đorđević zatim poentira: „I od ovih zverova hoće Austro-Ugarska da napravi državu? Srećno im bilo!“ (str. 43). Veoma pogodna tema za diskreditaciju Albanaca ticala se njihovog običajnog prava i krvne osvete, „koja se ne smatra kao zločinstvo, nego kao sveta dužnost“. Na jednom mestu Đorđević kaže da preko 70% muških smrти kod Albanaca potiče od krvne osvete te da je tamo bilo sramota umreti u postelji (str. 47). Međutim, on nešto kasnije nudi i tabelarni prikaz broja Albanaca stradalih od krvne osvete (koje je izvesni sveštenik sastavio i razvrstao prema plemenima) iz koga ovo preterivanje postaje više nego očigledno (str. 109). Đorđević se dotiče i emocionalne sakatosti Albanaca a savršenu potporu nalazi u delovima knjige Paula Siebertza (*Albanien und die Albanesen*, Wien-Mainz 1910): „Onako, kako nas vaspitavaju za ljubav, Arnaute vaspitavaju za mržnju“ (str. 49). Štaviše, „u arnautskom jeziku ne postoje reči ljubav i ljubiti“, patetično zaključuje Đorđević (str. 115).

Jedan od popularnih motiva koje Vladan Đorđević ne propušta je razbojništvo kod Malisora i Mirdita koje su ova plemena, kako kaže, doživljavala kao „vitešku tekovinu“ (str. 51). Pišući o njihovom divljaštvu i anarhiji on se podsmeva lošim poljoprivrednicima koji ne znaju kako se pravi ovčji sir, niti su čuli za duboko oranje i đubrenje (str. 76). Sklonost Albanaca ka oružju Đorđević pomoću podrugljivih tonova i proverenih stilskih figura ponovo dovodi na ivicu apsorda: iako imaju puške, Albanci su potpuno netalementovani za lov i ribolov, a zahvaljujući svojoj urođen(ičk)oj zaostalosti, oni uništavaju bukovе šume kako bi napravili pašnjake (str. 79). Tako oslikan i predstavljen narod, prirodno, kć modernizacijske procese. Kao primer navodi Albance iz Malesije koji su sprečavali izgradnju železnice jer su bili sumnjičavi prema svakom premeravanju zemljišta. Svako pojavljivanje geodetskih ekipa bilo je signal za jedan od tri moguća scenarija – ili je sledila neka deoba zemlje, ili uvođenje novih poreza, ili aneksija i oduzimanje nepokretne imovine (str. 93).

Đorđević je u Siebertzovoj knjizi definitivno pronašao more inspirativnog materijala koji je nadograđivao do besvesti. Na opasku jednog od putopisaca da pred svakom arnautskom kulom stoji konjska glava poboden na drvenu motku, Đorđević dodaje: „Još hvala Bogu što na onim motkama ne stoje ljudske glave!“ (str. 102).

Na istoj stranici nižu se bizarni prizori albanskog varvarstva: pastira koji revolverom skida miševe sa tavanske greda, te opis ljudskih staništa u pećinama u kojima žive „moderni trogloditi“. „Lepa civilizacija!“, podvriskuje Đorđević, podsećajući čitaoce da Albanci, za razliku od Srba, još uvek jedu prstima, da su vašljivi i ne menjaju odeću, te da „u celom Arnautluku ima jedan jedini – nužnik“ (str. 103).

Piramida Envera Hodže

Fotografija u broju: Tirana, april-maj 2015.

Ovako agresivno skovanu stereotipiju podupirao je ruski konzul u Prizrenu Ivan Jastrebov svojim impresijama o divljaštvu „lažljivih“ i „podmuklih“ Albanaca za koje krada nije bila greh već „urođen porok“ (str. 121). U svojim preterivanjima i generalizacijama ruski konzul gubi osećaj za meru ali se i ne obazire na to, „izgledaju kao životinje sa ljudskim licem“, „svi idu gol“, „svi su zloglasni razbojnici i ubice.“ (str. 104-109).

Sa izraženim osećajem za dramatiku, Đorđević ostavlja žensko pitanje za kraj. Albanska žena je „polu-krv“ bez naslednog prava, za čije se ubistvo plaća dvostruko manje nego za ubistvo muškarca. Osim toga, ukoliko je nerotkinja – protjeruje se, dok muškarac od nje očekuje da „vuče drva, da kuva jelo, da peče hlebec i da sjije haljinu“ (str. 114-115). Međutim, albanske žene imaju i svoju drugu, krvoljčnu stranu: „Ma s kavkova gledišta da pokuša čovek proučavati ove divlje Arnaute, svagda mora da natrapa na krvnu osvetu – na taj lepi običaj, koji čak i pitome žene pretvara u kvrožne zverove kojih piju ljudsku krv“ (str. 107).

*

Osnove ovih stereotipa bilo je teško potvrditi na terenu, što nije pošlo s rukom ni prvim srpskim okružnim načelnicima, ako je suditi po njihovim izveštajima iz 1913. godine. Da li zbog euforije oko odluke Bokureštanског ugovora koji je Srbiju značajno proširoio ka jugu, tek, načelnik debarskog okruga je osim asketizma i materijalne bede tamošnjih ljudi primetio da su Arnauti bili moralniji i gospodariviji od Srba i Turaka. Zanimljivo je njegov utisak da su hrišćani bili „vrlo lažljivi“ i spremni, za lire učiniti i najnepošteniju stvar, što je pripisao uticajima „dugotrajnog rostva i propagande“. U tetovskom kraju hrišćani su ispoljavali veliku mržnju prema Arnautima i Turcima, iako su ovi bili „miran, radan i poslušan narod“ koji se disciplinovano odazivao pozivima srpskih vlasti da učestvuje u kulku i opravakama puteva. Istina, načelnik okruga tvrdi da je albansko stanovništvo bilo marljivo „usled neznanja za bolji racionalniji poljoprivredni rad“, dok su njihove kuće bile u higijenskom smislu kvalitetnije od hrišćanskih.

Stvaranjem jugoslovenske države predrasude o civilizacijskoj inferiornosti Albanaca bivaju redukovane i preusmerene na njihove militantne predstavnike – kačake. S obzirom da se o videnijim albanskim hajducima u narodu pričalo sa strahopštovanjem, vlasti su putem stručne štampe zasipale pripadnike vojske i žandarmerije anegdotama o kačacima kao deserterima, svrpećim bratobicama, bezbožnicima i pverznejcima. Grigorije Božović je u Žandarmerijskom kalendaru (1933.) posegao za proverenim setom predrasuda pri čemu je „našeg Arnautina“ poštdeo kritike: „Nesumnjivo, Arnauti imaju u sebi pričljivo trčkoga gradiva od kojega je sadeljan Vlah... Otuda je pohlepa za tudim, rabnost za novcem, podmuklost, koja nimalo ne priliči našem žstrom Arnautinu, po mešanom Iliru, Keltu i Srbinu. Otuda je i volja za namernim lagajem, proračunatim obmanjivanjem. Ti su ljudi na muci slabii“.

Kako je nakon 1924. i oružane „pacifikacije Drenice“ albansko pitanje potpisnuto u drugi plan, to su i predstave zvančnika o kačacima i albanskom odmetništvu bile daleko muke, često i blagonakone. U istom kalendaru objavljivanim su 1937. tekstovi namenjeni mladim žandarmima u kojima se poznavati kačaci i državni neprijatelji gotovo glorificuju. Za Azema Bejtu se kaže da je bio kačak iz podmarstar, „neugledan kao Ciganac, i apak lepi i nekak opet mio, da niste mogli da ga omrznete“. I kačak Feriz je predstavljen kao „upisana muška lepotu i veliki junak na pušči“ koji je na žandarmijske potere pucao „tek u krajnjem momentu“.

Ipak, pokušaji da se sa solidne distancе dočaraju „albanska divljina“ kačkog mentaliteta i fisionomija tipičnog kačaka nisu puno odmakli od nivoa antropološke stereotipije s početka ovog teksta: „Čelo niska, izborano, nos kratak, kruškast, vede nadnete, predvognje kratko dvema dubokim brzdamama, teme obrijano. Sav izraz namčarost. On je verski fanatik... Tamne maste, omalen, plecat, hitrog i sjajnog oka i simetrično kucastog nosa“, zabeležio je Mihailo Jovanović 1933. u svojoj putopisnoj publikaciji.

Nasuprot tome, promovisane su ratničke vrline srpskog naroda i preporučivane kao obrazac zdravog jugoslovenstva, što je najefektivnije demonstrirano tokom vidovdanskih proslava. Međutim, ni izveštaji o takvim paradama nisu oskuđevali u crno-belem ekskursima kojima je trebalo podrugljivo diskvalifikovati „nelojalnu naciju“. Za Vidovdan 1935. upriličena je svečanost na Gazimestanu u kojoj je učestvovao ceo prištinski garnizon, praćen velikim sokolskim sletom nakon koga su posetioci krepli k Maturatom turbetu. Prepudnut masom uniformisanim ljudi koji su mu se približavali, čuvat spomenika je novinaru Varda tih promrmljao: „Nisam ja Arnautin, nego nosim keče zbog jeftinuću. Kupio sam ga za dva i po dinara“. Nakon toga je u ovom listu od 2. jula 1935. osvanut tekst sa malicioznim podnaslovom („Poarnautilo se zbog jeftinog kečeta“) koji je po većini fonta gotovo zasezen izveštajom s centralnog vidovdanskog proslavi. Ova epizoda može biti zgodna ilustracija psihološkog doživljaja jugoslovenske države, ali i zanimljiv izvor za istraživače „manjinskog stresa“ i ostalih posledica etničke i društvene segregacije.

Plasiranje ideje o kolektivnoj posebnosti, rasnoj superiornosti i nadmoći srpske nacije nije uvek bilo stvar svesne namere već i posledica „naucenih“ i nataloženih stereotipskih sadržaja. Poslednjeg avgustovskog dana 1933. dopisnik skopskog *Vardara* je sedeо u centru Prištine i nadahnut izgledom varoši nehotice napravio zanimljivu antropološku skicu. On se podsmevao bulama koje pognote glave, „kao duvne“ promiši u *Bata* cipelama, muslimanima koji u poslastičarnici lenjstvuju i jedu kiselo mleko i prosacima koji maštaju u ulicama Skoplja. Tu je i sekvenca o plastičnom imamu čije je „pevucanje iz trbuha“ prekinula kišica, otevraši ga sa minareta. Ovi melanololični priorizi sa prisinstvom čaršije ne bi bili tako neobični da u nastavku nije studio scenski obrt koji je novinara *Vardara* potpuno razgalio. Ugledavši Srbina sa šajkačom i sumadijskim opancima, on je refleksno ušao u polje mitomanskih klisea o autentičnom nacionalnom prostoru „najvišeg duhovnog kvaliteta“, da se posluži sintagmom etnologa Ivana Čolovića. Stoga dopisnik *Vardara* pojačava kontrast: „Positivni ljudi ti Sumadinci! Gledaju kao vukovi i to pravo oči u oči. Jedan natovario na led 50 kg kudje, drugi, veliki novi bakarni kazan; treći uprtio tuce vila i dve tri novoiskovane motiće na grbaču pa promiše Prištinom kao jeden...“ Međutim, nisu samo snažni i odvažni Šumadinci, zdrav element vredan divljenja: „Čitava jedna mahala u Prištini zove se sad crnogorska mala... Crnogorce sedi u baštama punim sunčokreta i pletu bele vunene ‘bječe’, a oko njih je more zdrave, dundaste dece koja igraju piljke i galame... U varoši punoj starih predrađusa i gluposti, punoj Čiganije koji nose kečeta, te ne znas da prestaje Arnautin, a gde počinje Čiganin...“

Naravno, ni Srbi nisu izgledali mnogo bolje u ogledalu koje su im pridržavali albanski pisci. U jeku nacionalne mobilizacije, ratnohruškačke propagande i divljenja Miloševićevoj režimu i radikalnih nacionalista, u Beogradu je 1991. objavljen ciklus predavanja „Srbi i Albanci u 20. veku“. Na primedu nekih od učesnika daje u kosovskoj i albanskoj literaturi forsiran stereotip „o većito zlom i ružnom Srbinu“, istoričar Andrej Mitrović je zapitao: „Mora li se na agresivan stereotip odgovarati istim ta-

Bunker „TR III 1976 I“ na ulazu u Zabranjeni grad u kojem su živeli Enver Hodža i visoki komunistički zvančnici od 1945. do 1991.

kvim stereotipom samo suprotnog značenja?“ Umesto razumnog odgovora, hodnicima SANU su i dalje odzvanjala šupljia ali otrovana predubedenja koja će se u poslednjoj godini dvadesetog veka stopiti u rasistički aksiom o Albancima kao „atalog varvarskog Balkana“ ■

Tekst je nastao u okviru projekta „Figura neprijatelja – preosmišljavanje srpsko-albanskih odnosa“ koji KPZ Beton kao partner realizuje sa Institutom za filozofiju i društvenu teoriju, uz podršku Regional Research Promotion programa (RRPP) Švajcarske agencije za razvoj i saradnju (SDC).

BETONJERKA MESECA

Živ je Draža, osuđen nije, dok je Višeg suda i sudije.

Oliver Antić - Čački, savetnik za sve i svašta

ŠTRAFTA

Piše: Haris Imamović

GENOCID, NIŠTA LIČNO

Dugogodišnji bh novinar, politički aktivista i političar – Emir Suljagić, koji je u vrijeme pada Srebrenice bio prevodilac vojnih posmatrača UN-a, pripovijeda u knjizi *Razglednica iz groba – Samouk* (Buybook, 2014) o svom susretu sa Ratkom Mladićem. Kako je bio dogovoren da Holandani organiziraju evakuaciju, Suljagić je sa jednim od UN-Holandana izšao iz kampa ka Mladiću i njegovu oficirskoj pratnji. Nakon što je provjerio identifikaciju, Mladić je pozvao Suljagića. Vodio se sljedeći razgovor:

- Dobar dan.
- Dobar dan.
- Odakle si?
- Odavde, iz Bratunca.
- Šta radiš ovdje?
- Prevodim.
- Kud si krenuo?
- Pa... evo, krenuo sam gore s ovim vojnim posmatračima da vidi dimo šta se dešava.
- Jesi li bio u vojski?
- Nisam.
- Nisi, je l' da?
- Nisam, ozbiljno, bio sam maloljetan!
- Dobro, 'ajde sad idu u kamp.
- Mogu li dobiti svoju karticu natrag?
- Evo ti.

Mladić je dodao još nešto, čega se Suljagić, kako kaže, nikad nije

vidio sam najbolje umove svoje generacije kako se dosadju u mlakom ništavilu poslušnosti tiho se nešto raspori i onda nema nazad

pas laje u crkvi ne znam kud sa tom slikom ni on to ne zna ali djela, probija zvučni kič tudi internet dođe u moju mračnu sobicu kao da boga na samrti koji me sa nekim zamijenio pa ipak pozdravi zatećene, kao na pogrešnoj sahrani. tomaž, rekao si da sam brži ali sam prije uže koje reže prste nego zmija nego rep ili bilo kakav reptil. dlačice konopa na svjetlosti iz lijenog tijela mi izvuku duboki glas

sve stavim u jednu pjesmu, čistu, prosut posmrtnost sve što se u jutarnjem programu sazna.

što ne znaju ni julles verne, ni jacque custod, možda samo krojač što je letio sa afjelovog tornja, možda samo on.

i onda nema nazad. nema nazad. tiho se nešto raspori i onda nema nazad, svaki pejzaž je politički.

svi nastikani oblaci su horda koja čeka i silovatelj i heroj u hromoj logici postupnosti

u staljinističkoj posteljini bijeloj kao optički trik pjanog stikara i raskalašni kalasnijikov njegovog brata

primiču se u riječi volšebno, dok ova banka išparava i brašno objašnjenja je tvrdio

pod opreznim kažprstom. neko je tuviek umro i mrtav je leš koji se sklonj u prozne nabore, nabijen u barometar rečenice

o kome barmen čuti, ali joj poznaje pratnju, samo tri osnovna akorda, to ti je lako, brate.

posmrtna posprdstnost vreba u ulju na platnu, na platnu, tiho se nešto raspori i onda nema nazad.

sve stavim u jednu pjesmu, koju nikad ne napišem kasnije mjesecima

lovim trenutak slave koji ipak ne pristigne, ali stigne tomaževa dopisnica

sve je jedna pjesma koju nenapišem nikad i stalno joj se vratam

nalazim da sam strašno šarmantan.

maraton prošaran reklamama za nešto.

dogadjaj, usta, gdje zubi samo dokazuju gled.

gdje sam samo dotakao gležanj neke tuđe žene bilo je previše lako previše lako

zubi za probu ogledala

slute testinu gej grimasu, ako takvo što postoji. sigurno i to postoji

u naizmjencičoj struci kojom tiborov tesla pomjera namještaj po ljubljani

nepodnošljivo sam živ, kao courtney love.

ipak, da danas umrem rekti bi, malo je živio, ali je krasno psovao. ali ja nisam psovao,

samo sam čekao jeb koji može bez psovanja, svileni nož moje majke jednom pomenut ovlaš

al nikad na ocu upotrijebljeno.

pomjeram promjenju, govorim joj nisi još promjena nisi uopšte promjena

sve dok me imaš u sebi, ja sam postrojeni kinez

u dnu zatrpanog sela.

u ukusu bolida, ujedinjenih bolida.

epocha, plehovi, pehari

alan prost i aerton senna, isplativa neuporedivost.

BETON BR. 159 DANAS, Utorka, 19. maj 2015.

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Vladimir Đurišić

SLAVIJA

vidio sam najbolje umove svoje generacije kako se dosadju u mlakom ništavilu poslušnosti

tiho se nešto raspori i onda nema nazad

pas laje u crkvi ne znam kud sa tom slikom

ni on to ne zna ali djela, probija zvučni kič tudi internet dođe u moju mračnu sobicu

kao da boga na samrti koji me sa nekim zamijenio pa ipak pozdravi zatećene, kao na pogrešnoj sahrani.

tomaž, rekao si da sam brži ali sam prije uže koje reže prste nego zmija nego rep ili bilo kakav reptil.

dlačice konopa na svjetlosti iz lijenog tijela mi izvuku duboki glas

sve stavim u jednu pjesmu, čistu, prosut posmrtnost sve što se u jutarnjem programu sazna.

što ne znaju ni julles verne, ni jacque custod, možda samo krojač što je letio sa afjelovog tornja, možda samo on.

i onda nema nazad. nema nazad. tiho se nešto raspori i onda nema nazad, svaki pejzaž je politički.

svi nastikani oblaci su horda koja čeka i silovatelj i heroj u hromoj logici postupnosti

u staljinističkoj posteljini bijeloj kao optički trik pjanog stikara

i raskalašni kalasnijikov njegovog brata

primiču se u riječi volšebno, dok ova banka išparava i brašno objašnjenja je tvrdio

tata i toto cotugno izlaze iz istorije
jutro je goli savićević, koji
objasni državu
onda obasa miševe. ništa.
obični miševi.

i moje mjesto je nejasno.
bio sam jednom savićević, dok odmara od driblinga
i vuče nogu državu
kao prevelik kurac kojim se mjeri čelo
bitka fasade i pročelja

i kako je sranje počelo, onda kad si začutao,
i kad su postsimbolisti počeli da se svinjski goje,
pušteni u divljinu, poraslo im je krvno,
sebični pjesnički gen.

tako da kako da kažem
nepodnošljivo sam živ
kao gosti iz inostranstva
ali sijam kao država,

istorija jebanja, koja se pali rijetko, jer je struja poskupila
pjesnička publika zjeba
nema nazad.

nijesam u mexicu.
moje tijelo nije buktinja.
dlake mi rastu iz prstiju.
bičevi nijemog filma piće svoj ekspresionizam
prvo nacrtam kurvu, onda kruh i kućicu. broš,
neobjašnjivo brašno.
hlebnikovljevo brisanje.

život je astrološki porno, suda glupih životinja
sa pogrešnim uporištem
vatrostalna prošlost
trosatna izjava ljubavi.

tata i toto cotugno namještaju šiške
toto schilacci je pročelav, loboje golmana,
lopta putuje dugo, nesnosno dugo
maradona i ivković ljube se i gube
sve ide u krasni kurac.

u masan podrum od paleži.
pojam društvo se preruši u
miljkovićev šešir
svi jebu iste žene, svi se sretnu u dvorištu
pa podrumi mogu mirno da mudruju.
često u ratnom filmu
izbacuju namještaj na ulicu, junak to vidi iz autobusa
nastavi da gleda naprijed.
šta kojikurac gledaš,
kad je vrijeme za napolje, prije no začuješ: van!
tu je i neki pas. kratko je lajao u crkvi
ali nešto je kvrcnulo u tajnom poretku postupnosti
pa sad pas mirno odlazi.

sumnjiva dopuštenja.
bebe, babe, balkani,
beograd drhti nezapaljen
šalje svoje faštice u meku večernju šetnju

ričard gir i njegov pas
spašavaju frizerski kodeks. bajagu treba poljubiti.
sve se troši, čelavi, nema nazad,
paganski se prosipa, genetika je neumoljiva,
tepsi svoju mokraću vraćaju bogu u zvučnik,
bog se zagrčne, povrati komuniste koje je poeo,
u besomučnom ždranju.

nikad stilga poruka
dalmatinskih partizana crnogorskim partizanima
bjluje četničke čičke
u čistu kočionu travu vitmana koja mi reže koljeno
dok iskačem iz voza o tome treba šuštati
ali će kasnije izrasti kao fudbalerska žena.
nijesam u mexicu.
moje tijelo nije buktinja.
dlake mi rastu iz prstiju.
želim da udavim možda
junaka koji zna sve

još dok ne zna imena, još dok je rilke mrtav,
neotkopan, u lavi.
seljačke vile ga bude,
ustaj, kepec, da radiš. fudbaleri su vreli
ali su cijevi vrelje.
temišvar je odvratan.
čaušesku ne toliko.
nema nazad.
ovih pet riječi čini šumu
uz nju je amoralan, opisivi manastir,
pastirska prostirka na kojoj mladi fašist
siluje kasirsku pomoćnicu.
krave godišnje ubiju više ljudi nego ajkule.
nacrtiljiva katedrala, karvera, je kurac,
kurac sa kockastim mudima,
to zna svak ko je slijep, sve drugo je nategnuto.
mislimo mi mislimo oni
ali stvari me moraju zasluziti.

i tad si opet odljepljen
u patničkoj pozici sveca
što trlja svoje prste i kaže prah prahu, leecooper zemlji
jebem vam nježnu majku fašističku što se oblači u metafore
karneksova pašteta leti prema gore
lebdenje, zli labudovi, koji šapuću
budale,
samostalo bombardovanje zvali rat,
to je prevelik zajeb, sintaksa neoprostiva.
preskupi raspali taksi kliza kroz balkanski njujork
kao priučen remorker kroz vizantijsku pučnu
moji neprijatelji se druže, to je nedopustivo.
na mojoj bisti oštete kurčeve, ali jeb ostaje moj.
režimski sjaj na majku spušta svileni nož
tu sam nijem kao manjak kome se pokazuje nijemi film
kome da šapnem nisam,
dok se optužnice množe
i neutralni supružnici opružaju po plažama

težak sam kao rukomet i svadba. nema nazad
mirni milioni nekretnina lome domaćicu u trenerci
koja prazni kantu s otpatcima.
nema nazad. mislimo mi mislimo oni
pas laje u crkvi, ne znam šta sa tom slikom
kuda da ode džukela tjeraju li ga ili se umori.
ili ga baba otruje, kasnije kaže, pa zar bih ja to mogla
svi psi su pospani bog koji se vraća kući
jer mu je internet dosadan.
šta je onda događaj
sisa, savijena asekualno,
nad rukom koja namješta predmete, pa puštena.
svjetlost odvojena od svojih predmeta
sjedi na državnoj kasi.
beograd drhti nezapaljen.
samo ste bombardovanje zvali rat, ohoho ko smo to mi
oho ljepilo nagona, što traje nekoliko sekundi
trljanjem postaje prah, podmetnut umjesto pepela

sama trema je mater sa predugačkim spiskom želja
koji savićević uzme, pročita prvi par riječi,
pa sklopi u avion, koji rola po pisti.
mislimo mi mislimo oni mislimo mi mislimo oni
neki to zovu psovanje ja to zovem kalendar
tata mi kaže pazi se ponovo su opasni traže nove neprijatelje
makar iz jedne pjesme makni šupak i spermu
ostavi da su pičke, to je sasvim u redu
svjetlost odvojena od svojih predmeta sjedi na državnoj kasi.
tražiti joj da pristupi, reći dođi, dođi
dok pas laje u crkvi,
nije baš pošteno.
nema nazad.
nema nazad.
mirna je urna tmine u kristalu lustera
svi predmeti su preduzimači, dok se istorija istoriše
na sjekiri je krv je med je krv je med je krv
uskoro će se i to sače skoriti ■

Bojan Samson

POETSKA PATOLOGIJA

Muva bar može da odleti
iz učionice. Ona to odbija jer želi
da netko posle može reći i ovo:
„Eto, i muva se može čuti
dok naš profesor drži čas“.
Ta muva ne zna koliko ima
sreće što nije predmet
profesorskog sečiranja na ovom
prigodnom času anatomije.
Umesto nje, samo još jedna pesma
nezaobilaznog barda naše poezije.
Imamo sreće i mi, studenti,

i ova muva, sa izborom pesme.
Prilika za još jedno lucidno
uočavanje
stilskih figura poput metafore (ili,
školski rečeno, skraćenog
poređenja), epiteta i asonance.
Profesor sečira pesmu. Nesebično
deli sa nama tajne svog zanata.
Jer, tako on gleda na tumačenje
poezije: hermeneutičar je,
metaforički
rečeno, patolog sa skalpelom u ruci,

koji raseca meko tkivo emocija
i misli, pretresa svaki organ i
kleštima vadi uzrok lepoti i
nadahnica. I sve to praćeno je
poslovničnom distancicom i
nepričasnošću jednog patologa.
Posle njega ostaju lobanje
prošarane
šavovima. Njegove ruke su do
lakata
uprljane mrtvom krvlju.
Profesorove,

ne pesnikove. Mada ja više ne
primećujem razliku između njih
dvojice. Oni su na tajnom zadatku
spašavanja poezije, dok sišu krv
tebi, meni i svemu što bi živilo.
Netko bi to nazvao poetskom
patologijom, a netko tek
vampirskom ljubavlju ■

